

รายงานการวิเคราะห์ความเสี่ยงของการดำเนินงานหรือการปฏิบัติหน้าที่ที่อาจก่อให้เกิดการทุจริต
หรือผลประโยชน์ทับซ้อน ศูนย์สุขภาพจิตที่ 5 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

1. หลักการและเหตุผล

1.1 ปัจจุบันการทุจริตในประเทศไทยมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น เห็นได้จากดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (Corruptions Perceptions Index : CPI) ในช่วงที่ผ่านมา คะแนนของประเทศไทยอยู่ในระดับต่ำกว่า 50 คะแนนมาตลอด โดยในปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทยมีระดับคะแนน CPI 36 คะแนน โดยอยู่ในลำดับที่ 101 จาก 180 ประเทศ ส่งผลถึงภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นต่อต่างชาติที่มีต่อประเทศไทย และจากยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดเป้าประสงค์ในการเพิ่มระดับของค่าดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชัน (CPI) ของประเทศไทยสูงกว่าร้อยละ 50 และเพื่อให้ เป็นไปตามเป้าหมายดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) ได้นำเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment : ITA) มาใช้ในการประเมินการดำเนินงานของส่วนราชการ ซึ่งเป็นเกณฑ์ประเมินผลที่ต้องการให้หน่วยงานของรัฐยกระดับให้โปร่งใสและต่อต้านการทุจริตในองค์กร โดยการสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการให้ความรู้ตามคู่มือประมวลจริยธรรมเกี่ยวกับการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนแก่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน

1.2 การมีผลประโยชน์ทับซ้อนถือเป็นการทุจริตคอร์รัปชันประเภทหนึ่ง เพราะเป็นการแสวงหาประโยชน์ส่วนบุคคลโดยการละเมิดต่อกฎหมายหรือจริยธรรม โดยการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ไปแทรกแซงการใช้ดุลยพินิจในกระบวนการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ จนทำให้เกิดการละทิ้งคุณธรรมในการปฏิบัติหน้าที่สาธารณะ ขาดความเป็นอิสระ ความเป็นกลางและความเป็นธรรม จนส่งผลกระทบต่อประโยชน์สาธารณะของส่วนรวมและผลประโยชน์หลักขององค์กร หน่วยงาน สถาบันและสังคมต้องสูญเสียไปโดยผลประโยชน์ที่เสียไปอาจอยู่ในรูปแบบของผลประโยชน์ทางการเงิน คุณภาพการให้บริการ ความเป็นธรรมในสังคม รวมถึงคุณค่าอื่น ๆ อย่างไรก็ตามท่ามกลางผู้ที่จงใจกระทำ ความผิดดู ยังพบผู้กระทำความผิดโดยไม่ เจตนาหรือไม่มีความรู้ในเรื่องดังกล่าวอีกเป็นจำนวนมาก จนนำไปสู่การถูกกล่าวหา ร้องเรียน เรื่องทุจริตหรือถูก ลงโทษทางอาญา ผลประโยชน์ทับซ้อนหรือความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม (Conflict of Interest : COI) เป็นประเด็นปัญหาทางการบริหารภาครัฐในปัจจุบันที่เป็นบ่อเกิดของปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบในระดับที่รุนแรงขึ้น และยังสะท้อนปัญหาการขาดหลักธรรมาภิบาล และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ

1.3 การป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ดังนั้น ในเกณฑ์การประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ (ITA) จึงได้มีการประเมินในด้านการต่อต้านการทุจริตในองค์กรเกี่ยวกับการดำเนินงานเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนของหน่วยงาน ให้มีการดำเนินการวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน เพื่อกำหนดเป็นมาตรการในการป้องกันการทุจริต การบริหารงานที่โปร่งใส และตรวจสอบได้ ศูนย์สุขภาพจิตที่ 5 จึงได้ดำเนินการวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนในศูนย์สุขภาพจิตที่ 5 และกำหนดมาตรการ กลไกหรือแนวทางในการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อนของศูนย์สุขภาพจิตที่ 5 ด้วย

ผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interests) หมายถึง ความทับซ้อนกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนกับผลประโยชน์สาธารณะที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐทั้งเป็นสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีผลประโยชน์ส่วนตนอยู่และได้ใช้อิทธิพลตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์ส่วนตัว โดยก่อให้เกิดผลเสียต่อผลประโยชน์ส่วนรวม มีหลากหลายรูปแบบไม่จำกัดอยู่ในรูปแบบของตัวเงินหรือทรัพย์สินเท่านั้น แต่รวมถึงประโยชน์อื่น ๆ ที่ไม่ใช่ในรูปตัวเงินหรือทรัพย์สินที่มีลักษณะอื่น ๆ อาทิ เช่น การแต่งตั้งพรรคพวกให้มาดำรงตำแหน่งในหน่วยงาน หรือตัดสินใจให้ญาติพี่น้องหรือพวกพ้องเข้ามามีส่วนร่วมในประโยชน์สาธารณะโดยมิชอบ ทำให้ส่งผลเสียต่อส่วนรวม

การวิเคราะห์ความเสี่ยง หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่ระบบในการบริหารปัจจัยและการควบคุมกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อลดมูลเหตุของโอกาสที่จะทำให้เกิดความเสียหายจากการปฏิบัติงานที่อาจเกิดผลประโยชน์ทับซ้อน ประเภทของความเสี่ยง แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1) ความเสี่ยงด้านกลยุทธ์ คือ ความเสี่ยงที่เกี่ยวกับการบรรลุเป้าหมายและพันธกิจในภาพรวมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์และเหตุการณ์ภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อกลยุทธ์ที่กำหนดไว้ และการปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ไม่เหมาะสม รวมถึงความไม่สอดคล้องกันระหว่างนโยบาย เป้าหมายกลยุทธ์ โครงสร้างองค์กร ภาวะการแข่งขัน ทรัพยากร และสภาพแวดล้อม อันส่งผลกระทบต่อวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์กร

2) ความเสี่ยงด้านการเงิน คือ ความเสี่ยงที่เกี่ยวกับการบริหารงบประมาณและการเงิน เช่น การบริหารการเงินที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ทำให้ขาดประสิทธิภาพและไม่ทันต่อสถานการณ์ หรือเป็นความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการเงินขององค์กร เช่น การประมาณการงบประมาณไม่เพียงพอ และไม่สอดคล้องกับขั้นตอนการดำเนินการ เป็นต้น สืบเนื่องจากการขาดการจัดการข้อมูล การวิเคราะห์ การวางแผน การควบคุมและการจัดทำรายงานเพื่อนำมาใช้ในการบริหารงบประมาณและการเงินดังกล่าว

3) ความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน คือ ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลหรือผลการปฏิบัติงาน โดยความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเป็นความเสี่ยงเนื่องจากกระบวนการภายในขององค์กร/กระบวนการเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมที่ใช้/บุคลากร/ความเพียงพอของข้อมูล ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์กร

4) ความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามระเบียบหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามกฎระเบียบต่างๆ โดยความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเป็นความเสี่ยงเนื่องจากความไม่ชัดเจน ความไม่ทันสมัยหรือความไม่ครอบคลุมกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ รวมถึงการทำนิติกรรมสัญญา การร่างสัญญาที่ไม่ครอบคลุมการดำเนินงาน

สาเหตุของการเกิดความเสี่ยง อาจเกิดจากปัจจัยหลัก 2 ปัจจัย คือ

1) ปัจจัยภายใน เช่น นโยบายของผู้บริหาร ความซื่อสัตย์ จริยธรรม คุณภาพของบุคลากร และการเปลี่ยนแปลงระบบงาน ความเชื่อถือได้ของระบบสารสนเทศ การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารและเจ้าหน้าที่บ่อยครั้ง การควบคุมกำกับดูแลไม่ทั่วถึง และการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบหรือข้อบังคับของหน่วยงาน เป็นต้น

2) ปัจจัยภายนอก เช่น กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ การเปลี่ยนทางเทคโนโลยี หรือสภาพการแข่งขัน สภาวะแวดล้อมทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง เป็นต้น

การวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อน จึงหมายถึงกระบวนการวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เป็นระบบในการบริหารปัจจัย และควบคุมกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อลดเหตุ หรือโอกาสที่จะทำให้เกิดความเสียหายจากการปฏิบัติงานที่อาจจะเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนหรือความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ส่วนตัวกับผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสิ่งสำคัญ อันเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการทุจริต กล่าวคือ ยังมีสถานการณ์หรือสภาวะการณ์ของการขัดกันของผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวมมากเท่าใด ก็ยังมีโอกาสก่อให้เกิดหรือนำไปสู่การทุจริตมากเท่านั้น

2. การวิเคราะห์ความเสี่ยงที่เกี่ยวกับการทุจริตในความโปร่งใสในการใช้จ่ายงบประมาณและการบริหารจัดการทรัพยากรภาครัฐ

ศูนย์สุขภาพจิตที่ 5 ได้ศึกษาปัญหาและแนวโน้มโอกาสในการเกิดการทุจริตในความโปร่งใสของการใช้จ่ายงบประมาณและการบริหารจัดการทรัพยากรภาครัฐของศูนย์สุขภาพจิตที่ 5 จากรายงานผลการตรวจสอบภายในของปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 พบความเสี่ยงในการเกิดการทุจริตในความโปร่งใสของการใช้จ่ายงบประมาณและการบริหารจัดการทรัพยากรภาครัฐ โดยพิจารณาจากรายงานผลการตรวจสอบภายในของศูนย์สุขภาพจิตที่ 5 ดังนี้

3. ตารางวิเคราะห์ความเสี่ยง

ประเด็นความเสี่ยง	โอกาส/ความเสี่ยง การทุจริต	ประเภทความเสี่ยง การทุจริต		สถานะความเสี่ยง			
		Know Factor	Unknow Factor	เขียว	เหลือง	ส้ม	แดง
กระบวนการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง	เอกสารประกอบการจัดซื้อจัดจ้างไม่ครบถ้วนไม่ถูกต้อง	✓			✓		
ตามระเบียบและการเบิกจ่ายเงินตามระเบียบ	การเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางฝึกอบรม/สัมมนา ไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้อง ตามระเบียบ	✓			✓		
กระบวนการบริหารราชการ	บันทึกข้อมูลในใบขออนุญาตใช้รถไม่ครบถ้วน	✓			✓		
	มีบันทึกการใช้รถ แต่ไม่มีใบขออนุญาตใช้รถ	✓			✓		
	ไม่จัดทำประวัติการซ่อมบำรุงรถยนต์	✓			✓		

ความหมายของสถานะความเสี่ยงตามสีไฟจราจร มีรายละเอียด ดังนี้

- สถานะสีเขียว : ความเสี่ยงระดับต่ำ
- สถานะสีเหลือง : ความเสี่ยงระดับปานกลาง และสามารถให้ความรอบคอบระมัดระวังในระหว่างปฏิบัติงานตามปกติควบคุมดูแลได้
- สถานะสีส้ม : ความเสี่ยงระดับสูง เป็นกระบวนการที่มีผู้เกี่ยวข้องหลายคน หน่วยงานภายในองค์กรมีหลายขั้นตอน จนยากต่อการควบคุม หรือไม่มีอำนาจเข้าควบคุมข้ามหน่วยงานตามหน้าที่ปกติ
- สถานะสีแดง : ความเสี่ยงระดับสูงมาก เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกคนที่ไม่รู้จักสามารถตรวจสอบได้ชัดเจน ไม่สามารถกำกับติดตามได้อย่างใกล้ชิด หรือสม่ำเสมอ

จากตารางวิเคราะห์ความเสี่ยง สามารถจำแนกความเสี่ยงได้ออกเป็น 4 ระดับ คือ สูงมาก สูงปานกลางและต่ำ โดยสามารถสรุปข้อมูลการวิเคราะห์ความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจเกิดการทุจริตในความโปร่งใสของการใช้จ่ายงบประมาณและการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลภาครัฐ ศูนย์สุขภาพจิตที่ 5 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564 ได้ดังตารางด้านล่างนี้

ความเสี่ยงระดับปานกลาง	สามารถให้ความระมัดระวัง ในระหว่างปฏิบัติงานตามปกติควบคุมดูแลได้ ปัจจัยความเสี่ยง 1) กระบวนการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบและการเบิกจ่ายเงินตามระเบียบ -การเบิกค่าใช้จ่ายในการเดินทางฝึกอบรม/สัมมนา ไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้อง ตามระเบียบ 2) กระบวนการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบและการเบิกจ่ายเงินตามระเบียบ -เอกสารประกอบการจัดซื้อจัดจ้างไม่ครบถ้วนไม่ถูกต้อง 3) กระบวนการบริหารราชการ -บันทึกข้อมูลในใบขออนุญาตใช้รถไม่ครบถ้วน -มีบันทึกการใช้รถ แต่ไม่มีใบขออนุญาตใช้รถ -ไม่จัดทำประวัติการซ่อมบำรุงรถยนต์
-------------------------------	---

แบบรายงานการประเมินความเสี่ยงการทุจริต
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔
หน่วยงานระดับกรม.....ศูนย์สุขภาพจิตที่ 5.....

ชื่อแผนบริหารความเสี่ยงการทุจริต	ความเสี่ยงการทุจริตในความโปร่งใสของการใช้จ่ายงบประมาณและการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล
เหตุการณ์ความเสี่ยงการทุจริต 1.เอกสารประกอบการจัดซื้อจัดจ้างไม่ครบถ้วน ไม่ถูกต้อง 2.การเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ผิดกรอบ/สัมมนา ไม่เหมาะสมไม่ถูกต้องตามระเบียบ	กระบวนการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบ และการเบิกจ่ายเงินตามระเบียบ มาตรการ/กิจกรรม/แนวทาง 1. มีการรวบรวมระเบียบที่เกี่ยวข้อง และจัดทำเป็นคู่มือฉบับย่อ เพื่อแจกจ่ายให้กับผู้ปฏิบัติงาน 3. เพิ่มการควบคุม การกำกับติดตามโดยหัวหน้ากลุ่มงาน/ฝ่าย 4. ผู้บริหารของหน่วยงาน เน้นย้ำความสำคัญของการควบคุมภายใน การควบคุมความเสี่ยง การปฏิบัติตามกฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง โดยสร้างแรงจูงใจสำหรับผู้ปฏิบัติหน้าที่ และบทลงโทษสำหรับผู้ทะเลาะการปฏิบัติหน้าที่
เหตุการณ์ความเสี่ยงการทุจริต 1.บันทึกข้อมูลในใบขออนุญาตใช้รถ ไม่ครบถ้วน 2.มีบันทึกการใช้รถ แต่ไม่มีใบขออนุญาตใช้รถ 3.ไม่จัดทำประวัติการซ่อมบำรุงรถยนต์	กระบวนการบริหารรถราชการ มาตรการ/กิจกรรม/แนวทาง 1. กำชับให้เมื่อมีการนำรถราชการออกไปใช้ ต้องมีการบันทึกรายละเอียดในบันทึกการใช้รถทุกครั้ง โดยบันทึกให้ครบถ้วนถูกต้องทุกช่อง เพื่อเป็นประโยชน์ในการตรวจสอบรายละเอียดการใช้รถยนต์ และถูกต้องตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการใช้รถราชการ พ.ศ. 2523 2. กำหนดให้การใช้รถยนต์ส่วนบุคคล ผู้ต้องใช้รถต้องระบุรายละเอียดการขอให้ชัดเจน ครบถ้วน เช่น เวลาไป-กลับ สถานที่ไป เป็นต้น และเจ้าหน้าที่งานยานพาหนะต้องตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อเป็นการควบคุมภายในที่ดี เป็นการปฏิบัติให้อยู่ในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการใช้รถราชการ พ.ศ. 2523 ด้วย 3. หน่วยงานต้องจัดทำประวัติซ่อมบำรุงของรถแต่ละคัน และบันทึกให้เป็นปัจจุบัน เพื่อถือปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการใช้รถราชการ พ.ศ. 2523